Obsah:

Velké výročí svaté Terezie *(úvodník)*
P. Gorazd Cetkovský, O.Carm. 1

Žít charisma a poslání Karmelu dnes (1. část)
P. Saverio Cannistrà, OCD 2

Svatý Jan od Kříže, čtenář svaté Terezie (3. část – dokončení)
P. Salvador Ros García, OCD 5

Inspirace z apoftegmatu o vytrvalosti
Ivana Erbenová 9

Duchovní vzlety (1. část)
Mariam - Malá Arabka 10

Zajíc v pytli – aneb jinak to v životě vlastně nejde
P. Gorazd, O.Carm., P. Jindřich Zdík Charouz, O.Praem. 14

Velké výročí svaté Terezie

jistě neuniklo ani Vaší pozornosti. 28. března 2015 uplynulo 500 let od jejího narození. Ke všemu tomu, co při této příležitosti teď zaznívá a je psáno, připojím jen hezký citát z oběžníku[1] německé karmelitánské provincie: *Aktivity v rámci jubilea svaté Terezie se v naší provincii vytvářejí spíše skromně. Bereme si přitom za svá ona slova generálního představeného bosých karmelitánů, obsažená v jeho poselství celé tereziánské karmelitánské rodině: „O jednom jsem přesvědčen určitě, že totiž toto pětisté výročí neoslavíme náležitě, pokud jen budeme podnikat různé věci ke cti svaté Terezie, aniž se budeme snažit »dělat ze sebe Terezii«, dovolíte-li mi tento poněkud smělý výraz".*

S podobnou skromností Vám chceme na pokračování předložit myšlenky „malé Arabky", blahoslavené Marie od Ježíše Ukřižovaného (Miriam Baouardy). Někdy u nich pocítíte, že žila před 150 lety, ale věřím, že mnohem častěji zachytíte vanutí Ducha svatého. Nejde o překlad z původní francouzštiny, ale z italského překladu, který jsme měli k dispozici. Sešitek, který s laskavým svolením římského nakladatelství bosých karmelitánů uveřejníme, vyšel v roce 1986 a končí prosbou o její svatořečení. To je nyní ohlášeno na 17. května 2015. Bohu díky za novou duchovní událost, která nás čeká!

1 Karmel-Echo 2015-1.

A pro ty z Vás, kdo nemáte v průběhu roku možnost na časopis přispět darem předaným přímo do rukou některému z nás karmelitánů a chcete nám jej poslat poštou, přikládáme do časopisu složenku.
Děkuji Vám za všechnu Vaši podporu a duchovní sounáležitost a přeji a vyprošuji mocné Boží požehnání všem Vám, našim čtenářům, i Vašim rodinám!

P. Gorazd Cetkovský, O.Carm.

(1. část)

Žít charisma a poslání Karmelu dnes

P. Saverio Cannistrà, OCD

Promluva na generální kapitule řádu karmelitánů 16. září 2013

Drazí bratři v Karmelu,

být generálním představeným řeholní rodiny je, jak víte, těžká práce, a podle mého soudu z lidského pohledu není o co stát. Ale i služba, která s sebou přináší cvičení se v askezi a evangelním sebezáporu, přináší radost a útěchu, a z nich bych v prvé řadě zmínil příležitost přímo a hluboce zakoušet celou krásu a bohatství naší rodiny. Asi málokdo jiný než otec, pověřený být jejím představeným, může s takovým přesvědčením a pochopením mluvit o tom, jaká je to milost být bratry a sestrami v Karmelu, být rodinou shromážděnou spolu s Pannou Marií kolem osoby Ježíše Krista.

Součástí této milosti je i to, že jste mě pozvali k účasti na vaší kapitule, a já vám z celého srdce děkuji za čest a bratrství, které mi prokazujete. Musím říci, že po téměř pěti letech společné cesty generální rady Vašeho řádu a generálního definitoria našeho řádu se mezi vámi cítím jako doma. Den po dni víc objevuji, že Karmel je domem s mnoha pokoji, s mnohem více pokoji, než jsem si myslel. I já mohu říci s velkolepostí knížete z románu *Gattopardo*[1], že bydlím v paláci, v němž ještě neznám všechny pokoje. Ale

1 Román *Gattopardo* napsal Giuseppe Tomasi di Lampedusa. Vyšel v r. 1958, rok po autorově smrti. Ve své době vzbudil senzaci. Proslavilo jej také filmové zpracování Luchina Viscontiho. Spisovatel se v něm inspiruje životem své rodiny – Tomasi di Lampedusa a ukazuje

hned – abych zabránil nedorozumění – dodám, že jsem připraven poskytnout jich část k dispozici těm, kdo je potřebují, jak nám navrhl před několika dny papež František.

Srdce karmelitánského poslání

Středem úvah vaší kapituly je téma poslání[2] Karmelu v dnešní církvi a v dnešním světě. Svatý Otec ve svém hutném poselství, které Vám adresoval, řekl něco, co se mě hluboce dotklo: „Srdce karmelitánského poslání pro dnešní dobu se nachází ve vaší Řeholi (tj. v textu řehole)." To je pobídka k tomu, abychom to opravdu nové hledali v samém srdci naší identity, která – i když zůstává stále stejná – v průběhu staletí do sebe pojímá problémy a příležitosti, radosti a úzkosti každé epochy a generace, a tak se rozvíjí a zraje. Myslím, že to je metodologicky přesná pobídka, které bychom měli naslouchat a kterou bychom měli ocenit.

Často máme v dnešním měnícím se světě a kultuře strach něco [opravdu] změnit a inovovat. Hledáme rychlá řešení problémů, se kterými se setkáváme, a skoro se předháníme se světem v jeho orientaci na výkon. Ve skutečnosti ale jedinými opravdovými řešeními jsou ta, která jsou výsledkem určitého procesu, prohloubení a zrání nás samých; a taková cesta je nutně spíše pomalá. Dříve, než se zeptáme: „Co máme dělat?", je lépe položit si mnohem radikálnější otázku, kterou pokládá sv. Terezie v *Cestě k dokonalosti* (4, 1): *„Jakými máme být?"*[3] V tomto smyslu chápu, proč papež vybízí karmelitány k cestě, která dospívá k misii skrze kontemplaci. Je to cesta radikální, cesta odříkání, vzdálená lákadlům tohoto světa. Ale právě proto umožňuje naslouchat Božímu slovu, osvojit si jeho logiku a sdílet jeho moudrost.

v něm sicilské smýšlení. V češtině román vyšel pod názvem *Gepard* v nakladatelství Akademia v r. 2000. *(Pozn. překladatele.)*

2 Původní italský výraz *missione* lze překládat „poslání", ale i v užším smyslu „apoštolské poslání" čili „misie". Protože mnohdy bylo těžké posoudit, který překlad je vhodnější, prosíme čtenáře, aby měli na paměti obojí možný význam.

3 Sv. Terezie od Ježíše, *Cesta dokonalosti* (rukopis z Valladolidu) 4,1. (V českém překladu Josefa Koláčka není toto místo přeloženo přesně, nýbrž volně: „co máme dělat" – tedy zrovna tak, jak to P. Saverio odmítá.)

Celá karmelitánská řehole je srdcem a základem našeho poslání, protože vše je v ní zaměřeno na život „v poslušnosti vůči Ježíši Kristu", tedy ve vztahu s Ním, bez výhrad, podmínek, bez omezení. Je to život „uchvácený" Kristem, jím zraněný, jak říká Jan od Kříže, a proto živý pouze v Něm a s Ním. Doufám, že synu svaté Terezie odpustíte tyto mystické důrazy, ale věřím, že poslání Karmelu skutečně má tento přízvuk, toto mystické zabarvení.

Dovolte mi v této souvislosti malou historickou odbočku. Zdá se mi zajímavé a ne náhodné, že nejobdivovanější moderní zobrazení mystické zkušenosti, tedy Berniniho Extáze svaté Terezie, se nachází v místě těsně spojeném s historií misií. Jak mnozí z vás vědí, náš římský kostel Santa Maria della Vittoria byl společně s tamním klášterem původně postaven za tím účelem, aby v něm sídlil seminář pro misie našeho řádu. A to právě na místě, kde existovala kaple zasvěcená sv. Pavlu, apoštolu - misionáři par excellence. Po bitvě na Bílé hoře roku 1620 byl titul kostela svatého Pavla změněn na Santa Maria della Vittoria. Seminář pro misie zde ale zůstal asi padesát let, od r. 1613 do r. 1663, kdy byl přestěhován k bazilice San Pancrazio. Proto Bernini, když v létech 1647 až 1652 vytvořil mramorové sousoší znázorňující extázi svaté Terezie, dokázal je dobře zasadit do kostela, navštěvovaného misionáři, kteří by měli dát svůj život, aby nesli evangelium do krajů na tu dobu nesmírně vzdálených, jako byly Persie a Goa v Asii, či v Evropě Krakov a Praha. A tak síla lásky ke Kristu, zobrazená Berninim ve vzestupném pohybu mystického vytržení, byla umístěna před mladé misionáře jako zdroj inspirace a předmět kontemplace. Protože jejich povoláním je ukazovat naléhavost oné lásky jiným způsobem - tím, že se vydají na periferie světa, aby dospěli i k těm nejvzdálenějším lidem a objali je. V obou případech - ve vertikálním mystickém pozdvižení svaté Terezie i v geografickém rozmachu karmelitánských misionářů - je obsažen a osvědčuje se stejný fenomén: přijetí Boží lásky, která se projevila v Ježíši Kristu, umožňuje prolamovat schémata, překonávat omezení a překračovat hranice, a to s mystickou hbitostí.

Pokračování v příštím čísle.
Z italštiny přeložila Martina Vintrová.

(3. část - dokončení)

Svatý Jan od Kříže, čtenář svaté Terezie

P. Salvador Ros García, OCD

3. Rozuzlení: posledních deset let (1582–1591)

Dne 4. října 1582 zemřela matka Terezie v Albě de Tormes. Jan od Kříže byl v té době v Granadě a prožil závěrečný přechod Zakladatelky se vší bolestí, jaké bylo schopno jeho srdce, očištěné od ryze lidských náklonností, s pocity, které později vyjádří ve své *Duchovní písni*.[1] Byl přesvědčen o tom, že ztratil svou největší oporu na zemi, a sdílel rozšířené přesvědčení, že Tereziiným úmrtím se do věčné blaženosti odebrala světice. Již o dva roky později, v roce 1584, se přimlouval (nakolik je nám známo, jako první) ve svém komentáři *Duchovní píseň* za brzké vydání tereziánských spisů:

„O těchto věcech ducha nám zanechala mnohé obdivuhodné spisy blažená Terezie od Ježíše, naše matka; ty, jak doufám v Bohu, vyjdou brzy tiskem" (DPA 12,6 = DPB 13,7).

Odkaz se vztahoval k „rozdílům mezi vytrženími a extázemi a jinými uchváceními a jemnými lety ducha" a zcela jistě se odvolával na *Knihu života* (kapitoly 20–21) a na *Vnitřní hrad* (šesté příbytky, kapitoly 4–6). Kromě toho, že jde o tak časnou zmínku, jde zároveň o odvážný návrh, neboť *Kniha života* byla dosud zadržována v moci inkvizice.[2]

Poněkud skrytější, ač neméně objevný, je i jiný odkaz, který učinil v *Živém plameni lásky*, když objasňoval verš *„Ó, ráno blaživá!"*, v souvislosti s mystickou milostí probodení srdce a zřejmým paralelismem vůči svaté Terezii:

„Ale jiný způsob zažehnutí duše rozumovou formou bývá velmi vznešený, a je takový: stane se, že duše je zanícena láskou k Bohu, (...) takže cítí, jak do ní vniká seraf s šípem nebo kopím rozžhaveným láskou a probodne tuto

1 Srov. DPA 29a30,7 = DPB 20a21,10.
2 Až v polovině roku 1586 se Anně od Ježíše podařilo ji získat zpět a představení Řádu, včetně pozitivního hlasu Jana od Kříže jako člena takzvané Consulty (Rady Reformy), k jejímu vydání dali svůj souhlas v Madridu 1. října 1586.

duši, která je už rozpálená jako popel. (...) A když duši zraní toto zapálené kopí, pocítí ránu jako nesmírnou rozkoš; protože kromě toho, že je celá zaplavena velkou příjemností při onom přehrnování a dravém pohybu způsobeném serafem, při němž cítí velký žár a cítí, jak se rozplývá láskou, cítí také něžné zranění a bylinu, kterou bylo živě napuštěno železné kopí, jako živý hrot v podstatě ducha, jako v probodeném srdci duše" (ŽPB 2,9).[3]

Milosti, jako je tato, jsou podle něj udíleny pouze málokterým osobám, i když některé sem dospěly, *„především ty, jejichž síla a duch se měly přenést na jejich následovníky, protože Bůh dává bohatství a schopnost hlavám v prvotinách ducha podle většího nebo menšího potomstva, které má zdědit jejich nauku a ducha*" (ŽPB 2,12). Narážka na svatou Terezii je jasná a znamenala totéž co nejvěrohodnější uznání, k němuž může dojít ohledně „prvotin ducha" Zakladatelky, totiž tereziánského charizmatu.

Toto nakonec stačí i jako doklad, abychom jasně viděli, že Janova znalost světice a jejího díla byla větší, než se v minulosti občas tvrdilo. Kromě toho, že on sám, ponecháme-li stranou, co bylo hlavními zdroji jeho formace (bylo jich pět a v tomto pořadí: bible, vlastní zkušenost, cizí zkušenost, filozoficko-teologické vzdělání a lidová kultura), vyznal, že za mnohé vděčí také tomu, *„co poznal u jiných duchovních osob nebo od nich slyšel*" (DPB předmluva, 4), což je v tomto případě třeba chápat především s ohledem na svatou Terezii, jak na to ukazuje identický jazyk, velké množství stejných slov, příměrů, přirovnání, metafor, alegorií a symbolů, použitých oběma v témže smyslu a kontextu. Jako příklad uveďme následující: osamělý pták,[4] pták fénix, který znovu ožívá,[5] zraněná laň,[6] holubice po potopě,[7] vosk a pečeť,[8] paprsek slunce pronikající sklem[9] atd., včetně stejných literárních vyjádření.[10]

Aniž bychom zabíhali do detailů, a i když se vyhneme lacinému sešroubovávání, je třeba říci, že oba mystikové popisují itinerář duchovního života

3 Kromě překvapivé jazykové shody, lze milost probodení srdce nalézt v mnoha tereziánských textech: Ž 29,10.13n.; B 2 a 3; Zv 16,1–4; M 3,14; 7,6; R 61,17n.; D 167,36 Lorenzovi de Cepeda ze dne 2. ledna 1577; D 173,8n. témuž adresátovi ze dne 17. ledna 1577; 6H 2,2nn.; 11,2nn.

4 Srov. Ž 20,10 a DPB 14a15,24.

5 Srov. Ž 20,22; 6H 4,3 a DPB 1,17.

6 Srov. Ž 29,11; 7H 3,13 a DPB 9,1.

7 Srov. 7H 3,13 a DPB 14a15,1.3; 34,4.

8 Srov. 5H 1,12 a DPB 12,1.

9 Srov. Ž 20,28 a DPB 26,4; 2V 14,19; 2N 8,3.

10 Terezie: „láska nikdy (*jamás*) nezahálí" (5H 4,10); Jan: „láska nikdy (*nunca*) nezahálí" (ŽPB 1,8). Terezie: „duše se nespokojuje s ničím menším, než *je* Bůh" (Ž 29,13); Jan: „srdce se neuspokojí s ničím menším, než *je* Bůh" (DPB 35,1).

jako proces sjednocení s Bohem (ztotožnění s Kristem) ve snubní perspektivě: od přátelství se přechází k zásnubám a od nich k mystickému manželství, kde vrcholí přetvářející sjednocení. V tomto smyslu existují u Terezie pasáže, které navzdory chronologickému prvenství, jak se zdá, kopírují ty Janovy.[11] A to také vysvětluje, proč navzdory tomu, že oba znali tradiční schéma tří cest a tří odpovídajících stavů,[12] přesto použijí jiný, bezesporu výrazově symboličtější systém. V tomto případě je shoda nejvýraznější mezi *Vnitřním hradem* a *Duchovní písní*, kde existuje podstatná shoda mezi oběma spisy co do rozlišení dvou základních situací: té první, charakterizované aktivním stavem (meditativní modlitbou) a stavem ve vlastním slova smyslu mystickém (kontemplativní modlitby), který oba označují za „nadpřirozený".[13] V první situaci převládá askeze neboli očištění; ve druhé pak snubní sjednocení s Bohem, nejprve v zásnubách a pak v manželství. A jelikož přechod od jedné k druhé, od meditace ke kontemplaci, není snadné rozlišit pro samotnou osobu, které se to týká, oba se shodují rovněž co do známek a vzorů, které jej charakterizují: Terezie obecnějším či více popisným způsobem; Jan přesnějším vymezením.[14]

4. Závěr

Vraťme se na závěr tam, odkud jsme vyšli, ke scéně, kterou začal náš film: obraz fra Jana od Kříže, který čte *Díla matky Terezie* v jejich prvním vydání. Toto vydání začíná jakýmsi úvodním dopisem fra Ludvíka z Leónu, nejlepší předmluvou, jaká kdy byla k Tereziiným spisům napsána a v níž editor vyslovil ohledně svérázu těchto knih některá velmi odvážná tvrzení – tak odvážná, že tyto knihy otevřeně kvalifikoval jako inspirované:

„A tak, vždy když je čtu, znovu je obdivuji a na mnoha jejich místech se mi zdá, že to již není lidský génius, kterému naslouchám; a nepochybuji, že skrze ni na mnoha místech promlouval Duch svatý a že vedl její pero a její ruku, neboť to vykazuje jak světlo, které vnáší do temných věcí, tak i oheň, který prostřednictvím jejích slov zapaluje srdce toho, kdo čte."[15]

11 Srov. 7H 2,2 s DPB 22,3; ŽPB 3,24n.

12 Srov. Ž 11,5; 13,13; 22,1; CV 37,1; 42,5 a DPB téma,1n.; 22,3.

13 Srov. Ž 12,4; 14,2; CV 19,6; 31,2.6.10; 36,13; R 54,3; 60,3; 1H 2,7; 4H 1,1; 2,4; 3,1; 4,14; 6H 4,8; 6,13; 7,11; 9,18 a 2V 4,2–5; 5,4.

14 Srov. CV 26–29; 4H 1–2 a 2V 13–15; 1N 9.

15 *Los libros de la Madre Teresa de Jesús*, Salamanca, 1588, str. 9. Toto tvrzení se takřka doslovně shoduje s tereziánským zvoláním ve *Vnitřním hradu* (srov. 5H 4,11). Společně s tímto ústředním poselstvím dopisu – předmluvy, vděčíme fra Ludvíkovi z Leónu i za šťastný nápad, že v prvním vydání přetiskl i první tereziánský portrét – vycházející z obrazu fra Jana od Bídy – s nezaměnitelným symbolem charizmatické inspirace, ještě dříve než byla svato-

Nevíme, jak mohl na takové tvrzení reagovat Jan od Kříže, avšak domníváme se, že měl důvody a zkušenost, aby se od něj nedistancoval, ba naopak aby je plně sdílel, když i své vlastní verše považoval za inspirované – oproti Bibli s rozdílem co do stupně, nikoli však co do povahy. Ostatně své vlastní spisy velmi originálně postavil do spojitosti s Písmem svatým, když svá díla objasňoval dobovými exegetickými metodami a hledal v nich především duchovní smysl, jak se to dělalo s Biblí.

Víme ovšem, jak reagovali jiní, neúplatní strážci ortodoxie, jako např. Alonso de la Fuente a jeho následovníci, kteří ve velkém počtu napadali vydání Tereziiných spisů a nacházeli v nich všechny druhy herezí (rozuměj: v zajetí proti bludařskému hnutí *alumbrados* -„osvícených") a kteří předkládali inkvizici udání a žádosti o to, aby odsoudila světici, vydavatele i čtenáře jejích děl. Tak o to žádal rovněž dominikán Juan de Lorenzana 25. června 1593, nedlouho po smrti svatého Jana od Kříže, v následující prosbě:

„Říkám Vaší vznešenosti, co se mi zdá ohledně těchto knih, u kterých se divím, že je viděli vzdělaní muži, a přesto je neodsoudili jako knihy zhoubné a obsahující zlou nauku, a jsem přesvědčen, že působí mnoho škody, neboť se velmi šíří a čte je mnoho nevzdělaných lidí, především z jejího Řádu, bratři i mnišky, neboť ony i oni považují tyto knihy za prorocké (...) Proto Vás žádám, vznešenosti, aby se tyto knihy a traktáty Terezie od Ježíše, které působí mnoho škody, zakázaly, protože se dostávají do rukou různých paní a beát a mnoha jiných lidí. A ti z jejího Řádu, bosé mnišky i bosí bratři, považují tyto knihy za věštbu a jako stanovy a způsob života svého Řádu."

Jan od Kříže zemřel, aniž by se dozvěděl rozuzlení těchto absurdních inkvizičních udání. V každém případě dnes se pro nás ona přitěžující okolnost těchto obžalob bezpochyby stává tou největší chválou oněch karmelitánských bratří a mnišek, kteří – jako Jan od Kříže – považovali knihy světice za „věštbu a jako stanovy a způsob života" a kteří prostřednictvím jejich četby objevovali tajemství charizmatického ztotožnění se se Zakladatelkou, když četli její spisy jako živé stanovy a vnímali, že jsou do nich sami radikálně zahrnuti. Totéž se i dnes říká v našich Stanovách[16] a právě

řečena a v čtyřsetletém předjímání jejího prohlášení za učitelku církve. A tímtéž směrem by bylo možné interpretovat fakt, že když Ludvík vydal v roce 1583 své dílo *La perfecta casada* (s pěti vydáními během čtyř let!), po svém setkání s tereziánskými spisy svou knihu již vydávat nechtěl – na rozdíl od dalších vydání děl světice. A posledních pět let svého života plně věnoval její kauze.

16 *Stanovy OCD* (z roku 1986): „Původ naší rodiny v Karmelu a nejhlubší smysl našeho povolání jsou úzce spjaty s duchovním životem a charizmatem svaté Terezie" (č. 5). „Způsob našeho života tedy u obou světců [= Terezie od Ježíše a Jana od Kříže] skvěle září a nalézá výraz a podobu v jejich spisech, takže charizmata, kterými se vyznačují, a forma duchovního života jimi předložená, a to i ve věcech, které se týkají užšího sjednocení a zkušenosti s Bohem, nemohou být považována jen za (jejich) osobní; ve skutečnosti náležejí k dědictví a plnosti povolání našeho řádu" (č. 13).

toto si Řád bosých karmelitánů předsevzal dělat v těchto letech, předcházejících pětistému výročí narození svaté Terezie.

Ze španělštiny přeložil otec Vojtěch od sv. Hedviky OCD, redakčně upraveno.

Inspirace z apoftegmatu o vytrvalosti

Ivana Erbenová

Před časem jsem sháněla první číslo loňského ročníku časopisu Karmel kvůli první části Hůrky. Ale co se v něm nejvíc dotklo, byl článek *Apoftegma pro povzbuzení k vytrvalosti.*[1] Je to krásné! Protože mám tu úvahu pořád v hlavě živou, můžu se s Vámi podělit o to, kam až mě dovedla? Psi, kteří nějaký čas vytrvají v běhu, poznají: zajíc, když vidí, že je smečka unavená, že někteří odpadají, že se vzdálenost mezi ním a smečkou zvětšuje, schválně zvolní, čeká... zajíc CHCE BÝT CHYCEN!

1 Ti, kdo usilují o následování Pána, jsou v něm přirovnáni loveckým psům, kteří honí zajíce. Apoftegma se snaží vysvětlit, proč to někteří po čase vzdají, a co je tedy důležité, aby člověk vytrval.

(1. část)

Duchovní vzlety

Mariam – Malá Arabka[1]

„Pane, dej nám ducha modlitby, abychom mohli získávat duše, které ti budou sloužit, jako ti slouží země na poušti. Pane, jsme holé sazenice, přioděj nás svou láskou. Dej, ať přinášíme květy a plody pro církev“ (Bl. Marie od Ježíše Ukřižovaného).

Bl. Marie od Ježíše Ukřižovaného (Mariam Baouardy), bosá karmelitka (1846 – 1878)

Mariam Baouardy je podivuhodným květem, pocházejícím ze Svaté země. Narodila se 5. ledna 1846 v Abellinu, ležícím mezi Nazaretem a městem Akko (v minulosti zváno též Akre), v katolické řecko-melchitské rodině a zemřela v klášteře bosých karmelitek v Betlémě 26. srpna 1878. Její život, odehrávající se mezi těmito dvěma evangelijními místy, byl jedním z nejmimořádnějších mystických dobrodružství v dějinách církve. V útlém věku osiřela, ve dvanácti letech podivuhodně zůstala věrná panenství a málem zemřela mučednickou smrtí, následně byla přinucena pracovat jako služka v egyptské Alexandrii, v Jeruzalémě, v Bejrútu a konečně v Marseille.

Přitahována klausurou vstoupila do kláštera bosých karmelitek v Pau ve Francii (1867), kde její způsob života, dětská prostota a nevinnost jakož i její slovník, který si uchoval všechnu vůni palestinské země, jí přinesl ohodnocení, skryté ve jménu „Maličká“. Ona sama se ráda nazývala „maličkou nulou“. Jinak byla v klášteře i venku známa jako „malá Arabka“. Na Karmelu v ní vyrašil nádherný květ charismat a ctností. Její řeholní jméno bylo sestra Marie od Ježíše Ukřižovaného.

Roku 1870 se nalodila se skupinou karmelitek, směřujících do Mangalore, aby tam založily první indický Karmel, a tam složila své řeholní sliby (první sliby bosé karmelitky v Indii) 21. listopadu 1871. Velké obtíže ji přiměly k návratu do Pau na konci roku 1872, ale roku 1875 s jinou skupinou mnišek odcestovala do své rodné země, aby založily Karmel v Betlémě, městě Davidově a Ježíšově. Při tomto odvážném založení ona vybírala místo, stávajíc se současně architektem i osobou vykonávající dozor nad stavebními pracemi. Byla také inspirátorkou a zakladatelkou nového kláštera bosých karmelitek v Nazaretě.

1 Mariam – „La piccola araba“, *Elevazioni spirituali*, 2. vydání, Il Passero solitario, Roma 1986, 63 stran.

Tři roky života na Karmelu v Betlémě byly pro ni dlouhou a bolestnou kalvárií: nemoci, hrdinská práce, řízení stavby, mystické noci, dobrovolné smírné skutky. Dlouhé mučednictví lásky. Až do poslední chvíle chtěla zůstat „maličkou nulou“. V době, kdy Duch svatý byl „Velkým Neznámým“, ona byla šiřitelkou úcty k němu a Duch svatý ji zahrnoval svými dary, takže se stala živou syntézou mystických jevů, jako jsou stigmata, kardiognóze (dar vidět do srdce druhých), proroctví, levitace, bilokace, probodené srdce.

Zemřela 26. srpna 1878 a její tělo odpočívá na Karmelu v Betlémě. Byla slavnostně beatifikována papežem Janem Pavlem II. 13. listopadu 1983. Bohu se zalíbilo, aby na nebi Středního Východu zazářila tato pokorná dcera Galileje, spoluobčanka Ježíšova a Mariina, jako duha, znamení smíření a pokoje mezi Církví a národy.

Úvod

Marie od Ježíše Ukřižovaného po velkou část svého života nedovedla číst ani psát. Hovořila arabsky, což byla její mateřská řeč. Ze styku s některými francouzskými rodinami v Bejrútu a Marseille a později – až do její smrti – ze společného života se spolusestrami, bosými karmelitkami, v Pau, Mangalore a Betlémě, samými Francouzkami, se naučila vyjadřovat se v tomto jazyce – způsobem sympatickým a charakteristickým, který přesto zůstával stále velmi dětským. Takto i psala krátké věty či pozdravy na lístečky papíru nebo na zadní stranu svatých obrázků. Zbytek všech jejích *Myšlenek* nebo *Duchovních vzletů* jsou slova, zaznamenaná jejími věrnými „sekretářkami“ buď během jejích rozhovorů s Bohem nebo s lidmi, buď během jejích velmi častých extází, nebo jsou vzaty z jejích ústních relací, v nichž blahoslavená Marie vyjevovala své svědomí novicmistrové, převorce nebo svému duchovnímu vůdci. Nebo jde o slova, zachovaná v rozličných lidských či duchovních radách, které v prostotě udělovala těm, kdo je od ní žádali.

Veškerý tento zajímavý autobiograficko-spirituální materiál byl nejprve shromážděn, utříděn a publikován P. Dionisiem Buzy, S.C.J. (Pensées,

Paris 1922, s překlady do dalších jazyků včetně italštiny: Pensieri, Torino-Roma 1928) a není ničím jiným než nepatrnou částí toho, co je uchováváno na Karmelu v Betlémě, Nazaretě a jinde. Ctitelům nové blahoslavené nyní v jednom ze svazečků edice „Il Passero solitario" nabízíme nejkrásnější a nejcharakterističtější prvky její spirituality, vytříděné z tohoto pohledu: květy jejích hlubokých myšlenek, její žhavé lásky k Bohu i bližnímu a její podivuhodné prostoty a pokory, zahalené do fascinujících obrazů její orientální psychologie a proniknuté silnou biblickou vůní Svaté země, k níž náležela.

Slova blahoslavené Marie od Ježíše Ukřižovaného přinášejí karmelitánům a karmelitkám chuť asketicko-mystického učení jejich svaté Matky Terezie od Ježíše a všem lidem sladkou ozvěnu biblické poezie a písní, niterný stesk po Ježíšově kázání a evangelních podobenstvích. Obojí se rodí i umírá ve stejné zemi, obdivuje stejná moře, nazírá na stejné hory a pouště, vdechuje vůni stejných květů.

Řím, v den beatifikace 13. 11. 1983
P. Simeon od Svaté Rodiny, generální postulátor OCD

Duchovní vzlety

1. *Bůh - Všecko.* - Hledejte jedině Boha, nezastavujte se u ničeho stvořeného. Mluvíte-li, buďte, jako byste nemluvili; díváte-li se, jako byste neviděli; naslouchátе-li, jako byste neslyšeli. Jedině Bůh je všecko; stvoření není nic jiného než nicotnost a hřích. Všechno na světě je marnost, protože všechno, co pomíjí, je nic. Jak budeme v okamžiku smrti oplakávat, že jsme nevyužívali času! ...

2. *Nesmírnost Boží.* - K čemu přirovnám svého Boha? K oceánu? To nestačí. Kdyby se celá země stala jedinou kapkou vody k občerstvení, nestačila by. Tak ani láska všech srdcí ti nestačí, můj Bože. Jsem kapkou vody a ty jsi oceánem. Toužím mít srdce schopné obsáhnout celou zemi i moře, abych tě mohla milovat!

3. *Milosrdenství Boží.* - Pane, jsem černá, černější než uhlí; ale tvé milosrdenství, které je větší než moře, mne umyje. I kdyby všichni přišli, aby pili a umývali se v moři, moře nevyschne ani se neušpiní. Pane, ty jsi to

moře. Mnozí po tobě touží, ale jsme slepí; neumíme tě ani hledat, ani vidět, ani nacházet; temnoty nás zaslepují. Také já, Pane, patřím do tohoto počtu.

4. *Bezpečí v Bohu.* - Pane, chraň mne vždycky ve své lásce, jako je dítě chráněno v lůně své matky. Tam nepotřebuje nic, ani jíst, ani pít; je ukryto před každým nebezpečím; se svou matkou má všecko... A také mně nebude scházet nic, Pane, když mne budeš chránit ve své lásce. Netoužím po ničem jiném než být tvá; nikdy nechci vyjít z tebe... A jako dítě začne být křehké a ubohé ve chvíli, kdy opustí lůno své matky, také já budu nešťastná, opustím-li tebe. Chraň mne, Pane, ve svém lůně; chraň mne v nitru své lásky...

5. *Kuře pod matčinými křídly.* - Od včerejška jsem zpívala a zpívám píseň Pánu. Řekla jsem: Pane, jsem jako kuřátko pronásledované jestřábem, klovnuté do hlavy, skoro ulovené; ale ubohý drobeček se ukryl pod křídly své matky, aby byl v bezpečí. Tak i já, když stojím v tísni, smutku, bolesti. Moje kosti jsou vykloubeny; morek mých kostí zkysal; moje svaly jsou rozdrceny. Obrátila jsem svůj zrak ke svému Otci a On mne uviděl a jeho pohled mne uzdravil. Zkysaný morek mých kostí se stal sladkým jako cukr; moje kosti se upevnily, jako by mi bylo patnáct let; moje svaly poskočily radostí stejně jako celé moje bytí. Běžela jsem vstříc svému Otci a svému Králi a můj Král přišel ke mně a já jsem byla jako kuřátko pod křídly své matky. A dívala jsem se na své nepřátele skrz peří na křídlech mého Otce a mého Krále a vůbec jsem se nebála; byla jsem v bezpečí. Přišla jsem s Králem a odešla jsem s Králem. Moji nepřátelé, když mne uviděli, zachváceni úžasem říkali: Ne, to není ona, to je jiná... Opravdu, ano, byla jsem to já, protože Nejvyšší mne vzal pod křídla své ochrany a vstoupila jsem s Králem a odešla jsem s Králem. A moji nepřátelé, když mne viděli, zůstávali ohromeni, kolena se jim podlamovala a padali a já jsem kráčela nad jejich hlavami... Oh! Je pro mne nemožné vyjádřit, jak jsem to cítila ...

Z italštiny přeložil P. Jindřich Zdík Charouz, O.Praem.

Zajíc v pytli – aneb jinak to v životě vlastně nejde

P. Gorazd, O.Carm.,
P. Jindřich Zdík Charouz, O.Praem.

Při četbě jedné knihy o historii karmelitánského řádu jsem narazil na zápletku, která mi připadla být velmi zajímavá pro moudrý život vůbec – i dnes a mimo klášterní zdi. Protože jsem nechtěl zůstat v zajetí pouze svých názorů, obrátil jsem se o pomoc na P. Jindřicha Zdíka Charouze, převora kláštera premonstrátů v Želivě, který je historikem i knězem v jedné osobě, a poprosil ho o jeho poznámky a vysvětlení. I jej téma zaujalo a jeho odpovědi uvádím v článku *kurzívou*. Zároveň mu na tomto místě za ně děkuji.

• • •

K neslavným stránkám historie karmelitánského řádu patří také úpadek jeho reformní větve, která vznikla na počátku 15. století v klášteře v Mantově (a dvou nedalekých klášteřích), a proto bývá nazývána mantovská reforma. Jako ostatní reformy i tato původně usilovala o obnovu poctivého řeholního ducha v řádu a skutečně byla přínosem, jenže po čase podlehla vlivu nešvarů. Takže nakonec svých výsad, které získala od papežů k tomu, aby mohla být příkladnější než ostatní kláštery řádu, zneužívala k tomu, aby si žila po svém.

Generální převor Mikuláš Audet[1] se s tímto stavem věcí ale odmítal spokojit. Usiloval o to, aby mohl kláštery mantovské reformy vizitovat, a tak přispět k jejich nápravě. V roce 1532 k tomu podnikl přípravné kroky u papežské kurie. Ovšem generální kapitula mantovské kongregace se proti chystané vizitaci ohradila slavnostním prohlášením, které vypočítává několik důvodů proti vizitaci.

1 Viz o něm článek v časopise Karmel 2012-4, str. 2-6, k jeho úsilí reformovat mantovskou kongregaci viz str. 5.

Velmi mne zaujal pátý z nich, který argumentuje: kdyby bratři mantovské reformy v době, kdy skládali svou řeholní profesi, i jen tušili, že by kdy mohli být podřízeni rozhodování a pravomoci generálního převora nereformovaných karmelitánů, raději by tehdy od složení profese ustoupili, nestali by se řeholníky a vrátili se do světa. Což nyní všichni dosvědčují svou přísahou... A také nejsou ochotni platit více daní než jejich předchůdci nebo se nechat zavázat k něčemu, co u nich dosud nebylo obvyklé nebo co dosud vůbec nebylo, ale zásadně jsou svolní pouze k tomu, co bylo v jejich klášteřích běžné v oné době, kdy skládali svou profesi. Jen v tomto způsobu života chtějí pokračovat a v žádném jiném, protože kdyby v době skládání své profese věděli, že jednou bude zaváděno něco nového, nesložili by ji.

Takže – pokračovali ve své argumentaci – pokud by byl v jejich klášteřích zaváděn nějaký nový způsob života nebo nějaké přísnější závazky, vehnalo by je to do zoufalství a donutilo je to k odpadnutí od řehole,[2] od čehož Bůh uchovej! A tak pokud by mělo generálem být zavedeno něco nového, zvlášť oproti tomu, jak bývaly vizitace konány doposud a oproti starým zvyklostem mantovské kongregace, pak prohlašují, že s tím nebudou souhlasit, ale budou trvat na tom, aby se nic neměnilo. A jestli generální převor tento jejich protest nepřijme, odvolají se k papežskému stolci, jak už to ostatně dělali dříve, a budou trvat na tom, aby do té doby, než toto jejich odvolání bude vyřízeno, zůstalo vše při starém. A pokud svatý Stolec jejich protest nepřijme, podají u něj hned protest další, až dosáhnou pro sebe spravedlnosti.[3]

Otče Jindřichu, budeš se mnou souhlasit, že tahle argumentace je podivná? V životě přece vždycky – v klášteře, ale i v rodině – přijdou také nároky, se kterými jsme na počátku nepočítali. A láska má být přece velkorysá, nemá se zdráhat dát víc a zříkat se sebe!

Samozřejmě, že je tato argumentace podivná. Z dnešního pohledu, ale i z pohledu 16. století, což musíme rozlišovat. Mantovská reforma se zrodila počátkem 15. století a zůstala součástí řádu, možná bychom ji mohli přirovnat k jedné z řádových provincií. Na počátku – na rozdíl od uvolněných poměrů v celém řádu – byla přísnější. Po stu letech se karta obrátila

2 Apostaze (odpadnutí) od řeholního života byla tehdy považována za závažnou věc nejen církevním právem, ale i veřejným míněním.

3 Viz: Adrianus Staring, O.Carm., *Der Karmelitengeneral Nikolaus Audet und die katholische Reform des XVI. Jahrhunderts*, Řím 1959, str. 154-155.

a řád chtěl rozvolněnou reformu přivést k obnovení prvotního nadšení. A reformovaní bratři s tím nesouhlasili.

Církev tehdy neměla jednoznačné právní předpisy jako dnes, právo se tehdy v církvi (stejně jako v civilním prostředí) pokaždé takzvaně „nalézalo". Existovaly totiž sbírky papežských rozhodnutí, koncilních ustanovení a výnosů různých kompetentních církevních autorit, které se týkaly konkrétních případů. Když bylo třeba řešit nějakou novou záležitost, ať už spornou nebo nespornou, v těch sbírkách se hledala situace, která by co možná nejvíce odpovídala řešené kauze a mohla by sloužit jako model pro její řešení.

A teď už blíž k oné podivné argumentaci: obecně platilo v církvi vždy, že nikdo nemůže být nucen k něčemu, k čemu se nezavázal. (Když například Druhý vatikánský koncil odňal právo nosit mitru a berlu všem jiným hodnostářům kromě biskupů a opatů, pak dosavadní řádně benedikovaní preláti, ačkoliv nebyli biskupy či opaty, mohli jako dosud nosit mitru a berlu bez problémů až do své smrti.) Jinými slovy: respektovalo se, že nikdo nemůže být nucen k přijetí reformy. Ale - a to je nesmírně důležité - vždycky se všemi důsledky. Tedy má možnost buď přijmout reformu s její přísností - nebo ji nepřijmout a nést následky tohoto svého rozhodnutí, spočívající třeba v podobě ztráty pasivního volebního práva. Což znamená, že nereformovaný řeholník se nemohl stát představeným. Aby negativně neovlivňoval ostatní.

To je právní pohled, který zřejmě ty vzdorující bratry zajímal více než pohled druhý, který je asi zase bližší dnešnímu člověku. A tím je pohled (či přístup) duchovní, spirituální. Nejde jen o poslušnost, ale o její základ, o smysl řeholního života vůbec. K jeho věrnějšímu naplňování jim chtěl generální převor napomoci, jenže oni se tomu zpěčovali.

A ještě něco, a to je stejné tehdy jako dnes. Mantovští se nechtěli vzdát své volnosti. Když člověk řekne: „Nechci!" určitě to není ctnost, ale je to upřímné a je to pravda. Jak známo, pravda osvobozuje (Jan 8,32). Když to ale nechci přiznat a vymýšlím důvody, proč „nemohu", nebo naopak proč to má být podle mého přání, tak pak velmi často zaznívají důvody naprosto bezdůvodné, při nichž - všimněte si - dotyčný předpokládá, že má co do činění s hlupáky, kteří tyto jeho zástěrky neprohlédnou. Jeho nejhorším nepřítelem se pak ovšem stává ten, kdo tuto hru prokoukne a nehodlá na ni přistoupit.

S takovou přetvářkou se ale nikam nedojde - ani k reformě, ani k jednotě, ani ke spokojenosti, a co je nejsmutnější, ani do Božího království.

Já se vrátím k jádru věci. Samozřejmě se při uzavírání různých smluv a při tom, když něco slibujeme, snažíme vždy přesně vymezit, k čemu se tím zavazujeme. Podobně když někdo druhý poskytuje něco nám, moudré přísloví radí: „Nekupuj zajíce v pytli." Ať je předem jasné, o co mezi námi jde a oč ne.

Jenže ať děláme, co děláme, budoucnost do detailu neznáme a může nás zaskočit. „Zajíc" vždy zůstává do nějaké míry skryt „v pytli", přes který nevidíme. Kdo by si kladl za podmínku mít předem vše jasné, nemohl by se odhodlat nikdy. Jenže později při těžkostech - zvlášť jsou-li hodně náročné - se můžeme octnout v pokušení prohlásit: „Tohle jsme si nedomluvili!" a couvnout od závazku, který jsme na sebe vzali. A na pokraji tohoto se ocitli ti naši reformovaní bratři.

Ilustrační foto:
P. Jan Vianney, O.Carm.

Nejde jen o zajíce v pytli (lepší je na smetaně), ale rovněž o to, že přece „vím, komu jsem uvěřil" (2 Tim 1,12). Skutečně milovat mohu jen toho či to, co znám, jinak miluji svou představu o druhém, nebo je to jen iluze. Když řeknu A, musím přece počítat s tím, že logicky následuje B a celý zbytek abecedy. Kdy kterou hlásku vyslovím - to nemohu dopředu vědět.

Mám však jistotu, že ji vyslovit budu muset. Z té zodpovědnosti se nemohu vyvléct, a je to zodpovědnost vůči Bohu i vůči ostatním lidem. Nejsem přece sám na světě.

Navíc mám rozum, přirozený i dar Ducha svatého, který ale vždy vyžaduje zdravý přirozený základ. A rozumu musím také užívat, jinak je mi - stejně jako každý jiný dar - k ničemu. Právě on mi umožňuje se v přítomném okamžiku rozhodnout tak, abych v budoucnu nemusel litovat. Nevím, co přijde. Ale mohu zodpovědně prohlásit, že s tímhle člověkem jsem ochoten začít náročný projekt. Spolu to zvládneme. S jiným člověkem ale nepůjdu ani na oběd, protože vidím, že je naprosto nespolehlivý. S tímto automobilem pojedu klidně na Nordkapp a s jiným budu mít strach jet půl kilometru do servisu. To platí i ve vztahu k Bohu - když mu naslouchám a jdu za jeho hlasem, tak se nemám čeho bát. Jak říká žalm 60 (verš 14) v Renčově překladu: „s Bohem však svedem divy udatenství, on zdeptá naše ujařmitele!"

Stejně náročné je to v manželství. V období známosti je důležité, aby si snoubenci prodiskutovali, vyjasnili a ujednotili své představy o svém společném budoucím životě. Ale to, co přijde, je přesto nějak překvapí. P. Ladislav Simajchl v jedné ze svých promluv[4] k tomu uvádí drsný příklad ze života:

„Kdysi jsem ležel delší dobu v nemocnici po úrazu na motocyklu. Se mnou na pokoji ležel mladý chlapec, železničář. Půl roku po svatbě. Při nočním posunu uklouzl a vlak mu uřízl obě nohy v kotnících. Ještě ležel v nemocnici, než se mu zhojí pahýly, když mu listonoš donesl přípis z advokátní kanceláře: návrh na rozluku manželství z podání manželčina. To byla pro něj horší katastrofa než ta na kolejích. Ale manželka to viděla jinak: když se mu to stalo, tak si nad ním sice lítostivě poplakala, ale pak přijela maminka, sbalila její věci a odvezla si dcerku domů. Rodičům toho chlapce řekla: »Naše Miluška si mrzáka nebrala.«

Tenkrát jsem pochopil, co má na mysli církev, když trvá na celoživotním nerozlučném manželství: jen ti dva se mají brát, kteří se mají natolik rádi, aby žili nejen jeden s druhým, ale i jeden pro druhého. Ti pak si sňatkem dávají vzájemnou záruku: ať se s tebou stane cokoliv, nebudeš na to sám. Cokoliv nás v životě potká, budeme na to vždy dva: nikdy tě neopustím."

4 Ladislav Simajchl, *Láska pod lupou*, Brno 1991, str. 12.

Příběh je opravdu jedinečnou ilustrací té životně důležité zodpovědnosti. Když se Miluška vdávala, brala si zdravého chlapce. Při svatbě si slibovali, že spolu ponesou dobré i zlé až do smrti. Když o půl roku později přišlo neštěstí, Miluška utekla. Spíš se nechala odvést. Kdyby už před svatbou ten chlapec byl postižený a tvářil se jako zdravý, kdyby svou nemoc před ní tajil kvůli tomu, aby si ho vzala, tak je sňatek neplatný. Nejde jen o právnický pohled, člověk se musí ptát, na čem by stál a zač by stál takový vztah, kdy před partnerem něco tak podstatného tajím.

Ale maminčin argument je nesmyslný, i když asi v dnešním světě ne tak neobvyklý. A když ho Miluška akceptovala, tak jenom dokázala svou lidskou nevyzrálost a nezdravou závislost na matce. Byla vůbec schopna přijmout nějaký celoživotní závazek?

Manželství se latinsky řekne „coniugium", což je odvozeno od slova „iugum" = jho, jařmo. Slovo „jho" se v kázání sice dodnes běžně užívá, ale nikdo mu nerozumí, protože si pod tím nedovede představit nic konkrétního. Původní „jho" je něco podobného jako chomout, který se dává z hlouposti někdy na svatbě ženichovi na krk. Chomout je pro jednoho, každý musí být zapřažen sám a zvlášť, takže při tomto způsobu zápřahu - ať v páru nebo třeba v šestispřeží -může jeden táhnout čehý a druhý hot.

Jho se nedá vložit na krk ušlechtilého zvířete, kterým je kůň, protože k tomu anatomicky není uzpůsobeno, ale je určeno hovězímu dobytku (rozuměj: volovi). Může být i pro jedno zvíře, ale běžně se užívalo i v podobě, zkonstruované pro pár (tj. dvojici!) tahounů, a v dávných dobách bylo vkládáno i na člověka, totiž otroka.

Z těch časů antického Říma pochází i onen termín pro manželství. Není to nijak nelichotivé, protože pár volů utáhne takový náklad, o jakém se koňskému spřežení nemůže ani zdát. A (na rozdíl od koní) nesplaší se. Když je do jha zapřažena dvojice, jeden se z toho nemůže vyvléci. Když jeden klopýtne, ten druhý ho podrží, protože dřevěný rám na ramenou mu nedovolí upadnout úplně. Bolí to, ale člověk se zvedne a jde se dál - v jednom spřežení. „Vezměte na sebe mé jho" (Mt 11,29) - zde tím druhým v zápřahu je Ježíš. On neklopýtá, on druhého vždycky podrží.

To jsou velice praktická poučení! - Ještě se ale vrátím k naší epizodě z dějin karmelitánského řádu. Všiml jsem si tam ještě další zajímavé podrobnosti: ti bratři odmítali podřizovat se generálnímu převorovi i proto, že

byl představeným i nereformovaných karmelitánů, řečeno dětskou řečí: „těch špatných". Vysvítá to ze slov, kterými generální kapitula celého řádu na jejich protest a na tuto v něm uvedenou argumentaci odpověděla: každý představený má přece pod sebou „dobré i zlé"[5] a bylo by pošetilé odmítat poslušnost biskupovi nebo zdráhat se přijmout křest proto, že do jeho stádce patří také lidé špatní. Je smutné, že tihle bratři považují za dobré řeholníky jen sami sebe a odmítají uznat, že mnozí jiní, včetně generálního převora, se také snaží o poctivý řeholní život...[6]

I v tomto je poučení a varování. Jako vidíme v Novém zákoně, že zbožní farizeové byli nafoukaní a pohrdali druhými, jako slyšíme Kristovo napomenutí, abychom než se nabídneme bratru k vynětí třísky z jeho oka, zkontrolovali čistotu svého zraku vlastního, tak se nám tohle pokušení napořád opakuje. V našich očích se nám ti druzí nezdají ve srovnání s námi dost dobří...

Ano, my jsme lepší a skoro svatí - a proto nebudeme nikoho poslouchat. Tím dokážeme svou svatost a dokonalost? Cítíte ten nesmysl? Teď vážně: „Pane, dej, abych vždycky, když se dozvím, že někdo zhřešil, trpěl s ním a povýšeně se mu neposmíval, ale naříkal a plakal tak, abych přitom plakal i nad sebou samým, říkaje: »Támar je spravedlivější než já« (Gn 38,26)."[7]

5 Srov. Mat 5,45 (to je naše odvolávka na Písmo, kapitulní otcové ji neuvádějí).
6 Volně dle: A. Staring, tamtéž, str. 158.
7 Sv. Ambrož, *De Paenitentia* 2,8: PL 16, 536.

KARMEL
ČASOPIS PRO DUCHOVNÍ ŽIVOT
Vydává Českomoravská generální delegatura řádu karmelitánů v Kostelním Vydří.
Odpovědný redaktor P. Gorazd Cetkovský O.Carm.
ISSN - KARMEL 1210 - 499X
Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou s. p., ředitelstvím odštěpného závodu Jižní Čechy v Českých Budějovicích, j. zn.: P - 1911 / 97 ze dne 9. dubna 1997.
Evidenční číslo: MK ČR E 13791

Starší čísla časopisu najdete na www.karmel.cz